

BESZÁMOLÓ

Erkel Ferenc: Bánk bán c. operája a marosvásárhelyi kultúrpalota nagytermében

A marosvásárhelyi pompás Kultúrpalota nagytermében ismét hatalmas sikerrel ünnepelték meg a Magyar Kultúra Napját. Ezúttal Erkel Ferenc Bánk bán c. operájának újszerű, de igencsak meggyőző, sajátos keresztmetszetét tűzték műsorra 2020. január 22-én.

A marosvásárhelyi Kultúrpalota épülete (szatmar.ro)

Lassan két évszázada: 1823. január 22-én fejezte be Kölcsey Ferenc a Hymnus-t. Az utóbbi években ezt az eseményt tiszteljük meg azzal, hogy a Magyar Kultúra Napjaként tartjuk számon. 1844-ben egy pályázat során öltöztette Erkel zenébe – kórusra és zenekarra – a költemény első versszakát, amely egy fohász Isten áldásáért a sanyarú sorsú magyar haza szebb jövőjéért. Ezzel a zenei köntössel vált nemzeti imánkká, melynek zenekari bevezetőjére azonnal megdobbban a szívünk és gyakran bepárásodik a szemünk. Kölcsey Kazinczyval együtt újíttotta meg a magyar nyelvet. Erkel a XIX. században még hiába kereste az igazi, mélyen gyökerező magyar zenei nyelvezetet, az a XX. század elejéig – amíg nagy felfedezői

Kultúrpalota, Marosvásárhely (szatmar.ro)

Egy évvel ezelőtt ugyanitt, ebben a szecessziós palotában felkavaró élményt jelentett Kodály Zoltán Székely fonó c. daljátékának ihletett, világszínvonalú megszólaltatása. A Bánk bán és a múlt esztendei Székely fonó előadását a Liszt-díjas, világhíró, kiváló bariton énekes, a Class Értékeink Egyesület alapító elnöke: Molnár Levente és a kimagasló tehetségű ifjú muzsikusszűts Apor valamint a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia Zenekara és Vegyeskara kapcsolta össze. Molnár Levente patrónusa a fiatal, pályájuk elején járó zeneművészeknek, így Szűts Apornak, az est karmesterének is. Molnár Levente énekelte a Kérő szerepét a Székely fonóban és ezúttal a cím- és főszereplő megformálója volt a Bánk bánban. A két produkció varázsa abban is megmutatkozott, hogy nem repertoárdarabként adták elő, hanem egyedi, megismételhetetlen eseménnyé emelték. Valódi ünnepként élték meg ezeket az előadásokat.

Az előadás kezdete előtt Tóth László, Magyarország csíkszeredai főkonzulja köszöntötte a jelenlévőket. Többek között a kultúra identitásmegőrző szerepéről beszélt, kiemelve, hogy a nemzet csak a kultúra által maradhat meg és emelkedhet a magasba.

A Bánk bán minden problematikájával együtt rendkívül szerethető alkotás, ennek adta fenséges bizonyosságát Molnár Levente. Átütő erejű, nemes baritonja most csodálatra méltó színészi alakítással párosult. Nemcsak Bánkban, de ő benne magában is lezajlott a dráma. Szeretete Erkel hőse iránt átsugárzott az előadás minden résztvevőjére és a nézőtérre egyaránt. Megrázó átéléssel, hatalmas rutinnal és végtelen alázattal vette magára Bánk bán tragédiáját.

Molnár Levente Bánk bán szerepében

Szüts Apor az est karmestere a magyarországi Virtuózok I. versenysorában zongoristaként mérettette meg magát, de úgy nyilatkozott: ő egyszerűen zenész szeretne lenni. Az! Akár csembaló mögött kottájába merülve, maga komponálta művek alkotása és betanítása közben, hangszerelésen dolgozva, karmesteri pálcával kezében, kamara- vagy szólódarab előadójaként az ő múltja, jelene, jövője a zene. Jelenleg Szüts Apor a nagy sikerrel működő Virtuózok Kamaraegyüttes művészeti vezetője. Érett és értő átszellemültsége a zene szolgálatában a produkció hajtómotorja volt.

Na és Melinda! Röser Orsolya Hajnalka káprázatosan szép koloratúrájával, az örületbe kergetett, tisztaszívű asszony megindítóan hiteles szerepformálásával bővölte el a hallgatóságot. Ő maga mondta: Laretta, Constanza, Az Éj királynője és megannyi magas szoprán szerep közül számára Melinda a legkedvesebb. Erkel muzsikája rendkívüli érzékenységgel jeleníti meg Melindát. Röser Orsolya Hajnalka és a meggyalázott hitves végzete ezen az estén nagyon is egymásra talált. A büszke és gyengéd Melinda áldozattá válása ugyanolyan mélyen érintette meg az énekesnőt, mint Molnár Leventét Bánké.

Az előadáson Melinda szívszorító búcsújelenete zárta ezúttal az első részt. A jelenet végén viola d'amore szólót hallunk, amely nemegyszer – valljuk be – az operaházi zenekari árokból túl hosszadalmasnak tűnik. Itt – zseniális rendezői ötletnek köszönhetően – a hangszer szólistája Botos Veronika a zenekar előtt állva végig fenntartotta a figyelmet. Bensőséges játéka szinte partnerként simult a lassan megbomló elméjű Melindához. Amikor legördült a

képzeletbeli függöny, hosszan tartó csend bizonyította, hogy a közönség még nem szabadult meg a fájdalmas jelenet hatásától, amelytől elválaszthatatlan volt a viola d'more sirató és mégis vigasztaló hangja.

Az eredetileg három felvonásos opera igen szerencsés helyen kapott választó vonalat. Így a lírai, csendes kép után a második rész Bánk bán és Gertrúd királyné összecsapásával indult s ezáltal kiemelt hangsúlyt nyert az opera csúcspontja.

Hálátlan szerep Gertrúdé. Nemcsak azért, mert a rossz oldalon áll, hanem azért is, mert az embert próbálóan nehéz és hatalmas méretű énekes anyag egyszer sem szólisztikus, nincs tapsot kiváltó lehetősége. Nagy kihívás ennek megfelelni. Elismerés illeti Pánczél Évát, ahogyan ezzel a mezzoszoprán szereppel megbirkózott.

Petur bán és az öreg Tiborc szerepét – mindkettő bariton – a fiatal Sándor Csaba vállalta magára. Petur bánként magadatott számára a darab egyik legnépszerűbb sikeráriája, a Keserű bordal eléneklése. A kórossal kibővített dal megérdemelten lelkesítette a hálás publikumot. Nem akart többet markolni, mint amit a zeneszerző megkívánt. Öreg Tiborcként, bár nem titkolhatta fiatalos hangját, meggyőző hitelességgel adta vissza a megtört, szeretni való parasztember megrendítő alakját mind színészi, mind énekesi szempontból. Erkel gyönyörű dallamokat adott a szájába, amelyekkel élni is tudott. Becsülni való a két szerep ilyen igényes megjelenítése.

Az alávaló, senkiházi intrikus Biberach és a hitvesét gyászoló, győztes csatákból hazatért, nagyra becsült király, II. Endre személyét is egy ifjú énekes, Antóni Norbert formálta meg. Két ennyire különböző alakot tisztességesen ábrázolni nem könnyű feladat. Antóni Norbert – ugyancsak bariton – eleget tett a rábízott feladatnak. Az aljas cselszövő és a bizonyos tekintetben megértő király méltósága megvalósult alakításában.

Az opera eme változatában az egyetlen tenorszerep Gertrúd öccse, a hazug csábító Ottó, ugyancsak fiatal művész, Kovács Gábor által kelt életre. Igen jól formálta meg ezt az élvhajász, kellemetlen figurát.

A Marosvásárhelyi Állami Filharmónia Zenekara – akárcsak a múlt évben – derekasan helyállt. Élvezettel hallgattuk Fazakas Albert cimbalom játékát.

A műben igen fontos szerepet tölt be a kórus. Ezt tisztességesen meg is tette a Vegyeskar. (Sosem tudtam szabadulni attól az érzéstől, hogy a Tiszaparti jelenet baljós hangvételű kórusa a Rigoletto vihar ábrázolásának háttérdúdolója hatására született. Verdi muzsikája megkerülhetetlen volt Erkel számára. Ez az énekkari szakasz megerősített érzésemben.)

Az opera rendezője és ez alkalommal narrátora Novák Péter volt. Lenyűgöző érzéssel és hihetetlen ötletgazdagsággal nyúlt Erkel dalművéhez. Telitalálat, ahogyan az adott térben mozgatta a szereplőket. Az orgonánál, oldalpáholyban, a földszinti széksorok között is megjelentek, mintegy testközelbe hozva a tragédiát. A minimális eszköztár – lényegében egy

trónszék – tökéletesen elegendőnek bizonyult a drámai folyamat érzékeltetésére. A szereplők színrelépései nagy műgonddal voltak megkomponálva. A lerövidített – Szüts Apor által is átdolgozott – darab mondanivalóján, szellemiségén nemhogy nem esett csorba, de Novák Péter a maga által írt narrációjával megtűzdelve még közelebb hozta a hallgatósághoz Erkel remekét. A lírai nyitány könnyes dallama fölött elmondott első szöveg azonnal olyan áhítatot teremtett, amely képes volt megmaradni az előadás végéig. Novák Péter fellépése egy újfajta élménnyel is megajándékozott, a muzsikán túl, az abból táplálkozó mives prózai beszéd gyönyörűségével.

Katartikus élménnyel távozhatott a marosvásárhelyi Kultúrpalota ezen az estén. A Bánk bán nem egy csodálatos részlete kárpótol az ősi magyar népzene még nélkülöző Erkel Ferenc olykor érzékelhető küszködéséért. Hazaszeretettől átfűtött muzsikája és a produkció létrehozóinak elkötelezettsége diadalmaskodott a Magyar Kultúra Napján rendezett ünnepi megemlékezésen.

Úgy érzem, hogy magamra vállalt, botcsinálta hírnökként be kell számolnom erről itthon. Olyan teljesítmény volt ez, amelyre joggal lehetünk büszkéek. Ugyanakkor nemigen van ennek publicitása, nincs róla tudósítás ott sem, ahol nagyon is helye volna. Nemzeti önbecsülésünkön ejtünk sebet, ha erről nem veszünk tudomást. 2019. január 19-én, majd 2020. január 22-én a Magyar Kultúra Napját ünnepelték zajos sikerrel, a magyar közönséggel zsúfolásig megtelt marosvásárhelyi Kultúrpalotában kiváló, rangos magyar művészekkel, magyar remekművek magas színvonalú megszólaltatásával. Lehetséges, hogy ilyen kiemelkedő eseménynek idehaza, Magyarországon lényegében semmilyen kulturális fórumon sincs hírértéke?! Ennyire messze volna Marosvásárhely, vagy inkább mi vagyunk valamitől nagyon messze?

Ungár István ny. középiskolai ének-zenetanár, karnagy, zenei író, a Parlando állandó munkatársa